

В І Д Г У К

офіційного опонента, доктора фармацевтичних наук, професора Пестун Ірини Володимирівни, на дисертаційну роботу Власенко Ірини Олексіївни на тему: «Теоретико-організаційні основи належної аптечної практики у реалізації стратегії профілактики та управління цукровим діабетом», подану на здобуття наукового ступеня доктора фармацевтичних наук за спеціальністю 15.00.01 – технологія ліків, організація фармацевтичної справи та судова фармація до спеціалізованої вченої ради Д 26.613.04 Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика

Актуальність теми наукового дослідження

Цілі Сталого розвитку до 2030 року передбачають забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю для всіх людей у будь-якому віці. Однак досягнення зазначеної цілі стикається із суттєвими труднощами, викликами і загрозами, які позначаються на показниках популяційного здоров'я. Згідно із даними ВООЗ в сучасних умовах глобальний тягар хвороб у світі формують переважно неінфекційні хронічні захворювання, серед яких чільне місце займає цукровий діабет. Траєкторія розвитку пандемії цукрового діабету викликає занепокоєння: за оцінками, до 2050 року 1,31 мільярда осіб будуть хворіти на діабет. Величезний тягар спричинений цукровим діабетом, що характеризується втраченими роками здорового життя, через інвалідність та передчасною смертю. Все це позиціонує дане захворювання як один із викликів, що стоять перед охороною здоров'я сьогодні.

Високі економічні витрати, пов'язані не лише з лікуванням захворювання, алей з його ускладненнями (серцево-судинні захворювання, ретинопатія, нейропатія тощо), суттєво впливають на якість життя хворих на цукровий діабет, їхніх родин та суспільства, а також перевантажують систему охорони здоров'я. Належне лікування пацієнтів покращує результати і є економічно ефективним, а задовільний контроль діабету має важливе значення для запобігання ускладнень. А при належному лікуванні та постійному контролі пацієнти із цукровим діабетом, можуть досягти та підтримувати хорошу якість життя протягом багатьох років.

В Україні серед населення досить широка поширеність шкідливих звичок (куріння, нерухливий спосіб життя, нездорове харчування), які є також факторами розвитку даного захворювання. Шкідливі звички знижують якість життя, послаблюють імунітет, погіршують працездатність та можуть призвести до метаболічних порушень та захворювання на цукровий діабет. Підвищення обізнаності населення щодо факторів ризику цукрового діабету на загальний стан здоров'я може слугувати ефективним заходом на шляху до ефективніших змін в їх поведінці.

Світовий досвід показує, що фармацевти можуть відігравати все більшу роль у профілактиці, ранньому виявленні, догляді та підтримці людей із цукровим діабетом. Необхідна більша увага працівників охорони здоров'я як до заходів профілактики, так і до відповідного лікування та адекватного контролю захворювання. В Україні цьому питанню приділяється недостатньо уваги та не використовують повноцінно професійний ресурс фармацевтичних кадрів.

Тому дисертаційна робота Власенко І.О., яка присвячена розробці теоретичних основ належної аптечної практики у реалізації стратегії профілактики та управління цукровим діабетом є актуальною. Тим більш, що відсутні комплексні науково обґрунтовані роботи з питань удосконалення системи організації надання допомоги хворим на цукровий діабет та профілактичних заходів в аптеках щодо захворювання цієї нозології.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами

Представлена дисертаційна робота виконана в межах визначених напрямів наукової діяльності Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика та виконана як самостійна наукова тема. Тема дисертаційної роботи затверджено на засіданні Вченої ради Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика та затвердженого рішенням вченої ради Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика (протокол № 6 від 14.06.2023 р.).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації

У роботі застосовано комплексний, системний підходи до формулювання наукової проблеми, визначення мети, завдань, об'єкту і предмету дослідження. Дисертація характеризується логічністю та послідовністю. На підставі чітко поставлених завдань використаних методів дослідження, аналізу одержаних результатів Власенко І. О. вдалося досягти визначеної в дисертаційній роботі мети. Отримані результати базуються на достатній кількості експериментального матеріалу, який статистично оброблений з виконанням адекватних статистичних методів. Висновки дисертації повністю відповідають визначеним завданням, сформульовані лаконічно, логічно та послідовно.

На основі всебічного та поглибленого аналізу проблеми Власенко І.О. розроблено логічну концепцію дослідження та на достатньому науковому рівні обґрунтовано вибір теми, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження. Зокрема, цілком слушно поставлено мету дослідження – опрацювання теоретико-організаційних основ належної аптечної практики у реалізації стратегії профілактики та управління цукровим діабетом. Реалізуючи мету дослідження дисертант виявив і опрацював значну кількість наукових, концептуальних, статистичних, нормативно-правових джерел. Широкий спектр використаних джерел (432) засвідчує системність і цілеспрямованість науково-пошукової роботи, що стало запорукою всебічного ґрунтовного аналізу поставленої проблеми. Опрацьовані у дисертації висновки й рекомендації логічні та є результатом всебічного та об'єктивного аналізу досліджуваних явищ, здійсненого за допомогою сучасного наукового інструментарію. В процесі дослідження застосовано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання, зокрема, системного аналізу, спостереження, порівняння, аналізу, синтезу, узагальнення, інформаційного пошуку, контент-аналізу, анкетування, інтерв'ювання, експертної оцінки, статистики та методи фармакоекономічного аналізу. Це дозволило дисертанту всебічно науково обґрунтувати основи належної аптечної практики у реалізації стратегії профілактики та управління цукровим діабетом. Достовірність й обґрунтованість отриманих результатів дослідження, наукових положень та

рекомендацій дисертанта підтверджено їхньою апробацією й схваленням на науково-практичних конференціях та впровадженням у практичну роботу фармацевтичних організацій, а також у науково-освітній процес закладів вищої фармацевтичної освіти. Зазначене вище дозволяє оцінити одержані результати, основні наукові положення та висновки глибоких за змістом досліджень, проведених дисертантом, як достовірні.

Наукова новизна одержаних результатів

Аналіз дисертаційної роботи Власенко Ірини Олексіївни показав, що наукова новизна пояснена системно, чітко і логічно. Більшість сформульованих в дисертаційній роботі висновків та рекомендацій обґрунтовано й розроблено вперше. Визначено елементи належної аптечної практики та національні стандартні заходи з урахуванням особливостей системи охорони здоров'я та законодавчо-нормативної бази України для реалізації ролі фармацевта в стратегії профілактики та управління цукровим діабетом. Вперше встановлено особливості фармацевтичного забезпечення хворих на цукровий діабет в умовах воєнного стану та окреслено рекомендації для медичного та фармацевтичного забезпечення хворих на цукровий діабет в надзвичайних ситуаціях; розроблено рекомендацій щодо фармацевтичної допомоги хворим на цукровий діабет в умовах воєнного стану. фармакоекономічну модель технології ранньої діагностики цукрового діабету із встановленням економічної ефективності та збільшенням якісних років життя за двома сценаріями фармакотерапії ЦД2Т вперше розроблено в Україні. Проведено маркетингові дослідження асортименту засобів моніторингу глікемії на фармацевтичному ринку України в динаміці з визначення вартості самоконтролю на підставі фармакоекономічних досліджень. Вперше дослідження присвячені питанню залучення фармацевтів для подолання вагання щодо вакцинації хворих груп ризику – пацієнтам із цукровим діабетом та визначено методологічно-організаційні підходи з розробленням структурованого контенту рекомендацій для фармацевтів для подолання вагання щодо вакцинації хворих на цукровий діабет. Частина отриманих результатів є такими, що є основою для вдосконалення фармацевтичного забезпечення хворих на цукровий діабет, з метою досягнення необхідних результатів лікування, що в свою та покращення якості та тривалість

життя пацієнтів. Автором досліджено проблеми та стан забезпечення хворих на цукровий діабет та прихильність до лікування, вивчено стандарти лікування як вітчизняні так і закордонні, асортимент цукрознижувальних лікарських засобів, включно інсуліни, розроблено елементи належної аптечної практики (GPP) для фармацевтичної допомоги хворим на цукровий діабет та профілактичних заходів щодо цукрового діабет в аптеках. Наукову новизну підтверджує удосконалення фармацевтичної допомоги шляхом розробки стандартних операційних процедур для забезпечення якості аптечних послуг та освітнього забезпечення – розроблено професійні компетенції для фармацевтів для впровадження належної аптечної практики хворим на цукровий діабет. З метою належного фармацевтичного забезпечення хворих на цукровий діабет здобувачем запропоновано методичні організаційно-методичні підходи для залучення аптечних закладів і фармацевтичних спеціалістів у реалізації стратегії профілактики та управлінні цукровим діабетом та рекомендації *методичні рекомендації «Фармацевтична допомога хворим на цукровий діабет (сучасні прилади для самоконтролю)»; рекомендації «Зберігання інсулінів» (Storage of Insulin)* (англійською та латвійською мовах) та міжнародні рекомендації для фармацевтів щодо профілактики та управління цукровим діабетом у співавторстві із іноземними колегами. Новизна досліджень підтверджено Свідоцтвами про реєстрацію авторського права на твір.

Теоретичне значення результатів дослідження

Теоретичне значення полягає у доповненні теорії фармацевтичної справи і частині організації надання фармацевтичної допомоги хворим на цукровий діабет та їх фармацевтичного забезпечення шляхом покращення якості аптечних послуг та розробленні просвітницьких заходів в аптеках щодо профілактики ЦД та виявлення його недіагностованих випадків. Окрім цього, збагачено теоретичні та методологічні засади фармацевтичної допомоги хворим на цукровий діабет під час воєнного стану.

Дисертантом запропоновано теоретичні, організаційні та методичні наукові розробки елементів належної аптечної практики, які забезпечують методологічне підґрунтя для функціонування ефективної комплексної системи, що включає

фармацевтичне забезпечення, впровадження фармацевтичної допомоги хворим на цукровий діабет та заходів профілактики цього захворювання, тому числі виявлення груп ризику та недіагностованих випадків.

Результати дослідження економічної ефективності програми раннього скринінгу на цукровий діабет із збільшенням якісних років життя за двома сценаріями фармакотерапії ЦД2Т на розробленій фармакоекономічній моделі технології ранньої діагностики цукровий діабет є обґрунтуванням необхідності проведення скринінгу на цукровий діабет на державному рівні при розробленні Національної програми «Цукровий діабет» та програм на регіональному рівні.

Проведені фармакоекономічні дослідження спрямовані на обґрунтування необхідності розширення переліку цукрознижуючих препаратів, які підлягають реімбурсації, що забезпечить доступність сучасних схем фармакотерапії ЦД2Т. Обґрунтовано доцільність включення в систему реімбурсації приладів моніторингу глікемії та витратні матеріали для всіх категорій пацієнтів із цукровим діабетом.

Завдання, що скеровані на їх досягнення є комплексними і здобувачем вирішено повністю.

Наукові положення та висновки дисертаційної роботи адаптовані для впровадження та застосування у практичній охороні здоров'я.

Практичне значення одержаних результатів

Проведений аналіз роботи показав, що отримані дисертантом результати мають як теоретичне, так і практичне значення. На мій погляд, вагоме практичне значення мають опрацьовані рекомендації та розроблені стандартні операційні процедури щодо критичних елементів обслуговування хворих на цукровий діабет (відпуск інсуліну, глюкометру тощо), що забезпечують реалізацію стратегії управління та профілактики цукрового діабету. Результати розробленої фармакоекономічної моделі технології ранньої діагностики цукрового діабету може бути використана для обґрунтування необхідності проведення скринінгу на цукровий діабет на державному рівні та для включення при розробленні Національної програми «Цукровий діабет».

Окремі частини дисертаційної роботи включені до змісту методичних рекомендацій «Фармацевтична допомога хворим на цукровий діабет (сучасні

прилади для самоконтролю» (Київ, 2012 р.); навчально-методичного посібника «Навчання хворих на цукровий діабет основам самоконтролю захворювання: навч.-метод. посіб. (рекомендовано Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України, протокол № 1/11-18104 від 21.11.2012 р.) та довіднику "Україна: Еквівалентність лікарських засобів, зареєстрованих в Україні та інших країнах. Інформація для працівників охорони здоров'я та пацієнтів, що опубліковано Міжнародною фармацевтичною федерацією.

Реальна значущість отриманих дисертантом результатів для практики щодо побудови ефективної системи фармацевтичної допомоги хворим на цукровий діабет та реалізації стратегії профілактики ЦД в аптечних закладах, підтверджується актами про впровадження у діяльність фармацевтичних організацій, а також їх використанням у науково-освітньому процесі закладів вищої фармацевтичної освіти, які наведено в додатках до дисертації.

Повнота викладу матеріалів дисертації в опублікованих працях.

Результати дисертаційного дослідження доповідались і обговорювались на науково-практичних конференціях міжнародного та національного рівнях.

Основні результати дисертаційної роботи викладено у 25 статтях у наукових фахових виданнях (з них 4 – у виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та Scopus). Також опубліковано 3 статті у інших міжнародних виданнях (Норвегії та Польщі), 3 навчальних посібники; 1 методична рекомендація; 1 довідник; 4 свідоцтва про реєстрацію авторського права на твір; 13 тез доповідей на науково-практичних заходах (з яких 3 тези надруковано у виданнях, проіндексованих у базах даних Scopus та 2 - у наукових фахових виданнях України) та інші праці, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Характеристика розділів, оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому

Дисертація викладена українською мовою і складається з анотації українською та англійською мовами, переліку умовних скорочень, вступу, семи розділів власних досліджень, аналізу та узагальнення отриманих результатів,

висновків, списку використаної літератури та додатків. Усі розділи написано грамотно, логічно, послідовно.

В анотації стисло представлено основні результати дослідження із зазначенням наукової новизни і практичного значення.

У **«Вступі»** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, сформульовано мету та завдання дослідження, визначено об'єкт та предмет дослідження, аргументовано визначено методи дослідження, вказано новизну і практичне значення, зазначено особистий внесок здобувача, описано географію наукових конференцій з апробацією результатів виконаної наукової роботи, наведено перелік публікацій за темою дисертації.

Розділ 1 «Аналітичне дослідження сучасних медичних та фармацевтичних аспектів цукрового діабету» присвячено аналізу світових тенденцій поширеності та економічного тягаря цукрового діабету у світі та Україні. Окремий підрозділ присвячено вивченню підходів щодо фармацевтичного забезпечення хворих на цукровий діабет в надзвичайних ситуаціях. Зроблено аналіз нормативно-правових актів, стандартів лікування та інформаційних матеріалів щодо організації медичної допомоги цієї категорії хворих, а також асортименту лікарських засобів та медичних виробів для лікування цієї нозології. Маркетингові дослідження довели наявність задовільного асортименту цукрознижуючих препаратів та медичних виробів, які дають змогу хворим досягати цілей лікування. Проведено огляд міжнародного досвіду щодо напрямків належної аптечної практики для профілактики та управління цукровим діабетом. Аналітичний огляд проведено кваліфіковано і критично, підкреслені основні питання, які потребують уточнення та подальшої розробки.

У розділі 2 **«Обґрунтування загальної концепції дослідження. Об'єкти та методи»** визначено практичні напрями належної аптечної практики для профілактики та управління цукровим діабетом. Здобувачем розроблено науково-методичний апарат для реалізації програмно цільової структури дослідження. У другому розділі чітко описано матеріали та методи дослідження. Методи дослідження: системно-оглядовий, графічний, аналітичний, інформаційний, математичний, документальний та бібліографічний та медико-соціальне

опитування. Застосовували фармакоекономічні методи та методи математичного моделювання. Розділ побудовано логічно і сприймається легко.

Медико-соціальні дослідження наведені у **розділі 3 «Вивчення стану фармацевтичного забезпечення та преференцій пацієнтів із цукровим діабетом»** виявили основні бар'єри для впровадження фармацевтичної допомоги хворим на цукровий діабет (опитування фармацевтичних працівників, n=382) та продемонстрували чисельні проблеми фармацевтичного забезпечення хворих на цукровий діабет (анкетування пацієнтів із цукровим діабетом, n=510). Потребують удосконалення організаційні заходи в аптеках для своєчасного забезпечення та відпуску ЛЗ, що відповідає основним задачам належної аптечної практики. Дослідження виявило недостатню обізнаність хворих на цукровий діабет щодо критичних елементів, які можуть вплинути на якість лікарських засобів та як наслідок вплинути на результат лікування (умови зберігання інсуліну, правильність виконання рекомендацій щодо техніки ін'єкцій). Тобто виявлені проблеми потребують вирішення шляхом залучення фармацевтів та удосконалення фармацевтичної допомоги цієї категорії хворих. Опитування встановило преференції пацієнтів із цукровим діабетом щодо організації роботи аптек та фармацевтичної допомоги та фармацевтичних послуг. Встановлена перспективність впровадження додаткових фармацевтичних послуг відвідувачам аптеки що стосуються цукрового діабету.

Окремий підрозділ присвячено вивченню фармацевтичного забезпечення хворих на ЦД із запровадженням воєнного стану (опитування пацієнтів, n=198). Встановлено, що на початку повномасштабної агресії спостерігалось обмеження доступності в необхідних ліках та медичних виробках.

Методом анкетуванням пацієнтів із цукровим діабетом, які отримали тимчасовий захист за кордоном (n=214), встановлено проблеми, пов'язані з мовним бар'єром (51,3 % відповідей) довгим очікуванням до візиту лікаря-ендокринолога (52,6 % респондентів) та потребою в психологічній підтримці (59,0 %).

У **розділі 4 «Дослідження доступності фармацевтичного забезпечення хворих на цукровий діабет»** наведено результати анкетування (лікарі, n=732) вивчення факторів, що впливають на призначення ЛЗ: висока ефективність та

безпеку ЛЗ, включення ЛЗ в стандарти лікування, купівельна спроможність пацієнта та наявність ЛЗ в програмі реімбурсації. Аналіз переліку реімбурсованих препаратів показав, що із зареєстрованих 161 цукрознижуючі препарати, які містять 16 міжнародні непатентовані назви та 8 їх комбінацій, реімбурсації підлягають тільки три найменування МНН та жодної комбінації. Здобувачем також проведено дослідження змін у реімбурсації цукрознижуючих препаратів, які відбулися в перший рік із введення воєнного стану. Порівняння роздрібних цін за період 2021-2022 рр., зазначених у Реєстрах, виявило динаміку роздрібною ціни за упаковку препаратів, які підлягають відшкодуванню. Встановлено, що заявлені виробниками роздрібні ціни за досліджений період зросли на 10-23 %, але розмір реімбурсації DDD препаратів, незважаючи на війну, було збільшено.

Здобувачем на підставі фармакоеконічного аналізу встановлена фізична доступність значного асортименту лікарських засобів та інсуліну, але низьку соціально-еконічну доступність лікарських засобів для впровадження сучасних схем лікування. Визначено найбільшвитратні та найменшвитратні процедури контролю глікемії з урахуванням сценаріїв лікування та термінів часу за фармакоеконічними дослідженнями матеріальних прямих витрат. Значна кількість пропозицій глюкометрів на фармацевтичному ринку України, що впливає на їх ціну, підвищує доступність самоконтролю цукрового діабету, що є невід'ємним елементом забезпечення належних результатів лікування. Дослідження доступності новітніх технологій для пацієнтів в Україні показало їх недоступність, зокрема не зареєстровано прилади постійного моніторингу глікемії, які використовують в інших країнах.

У розділі 5 «Основні підходи до розроблення стандартів належної аптечної практики на етапі управління цукровим діабетом» подаються розробки елементів Належної аптечної практики при управлінні захворюванням. Опитування (пацієнти, n=510) виявило низьку прихильність до лікування пацієнтів із цукровим діабетом в Україні, незважаючи на наявність та доступність багатьох класів цукрознижувальних лікарських засобів та інноваційних препаратів інсуліну, тому для покращення ситуації доцільно залучати фармацевтів в управлінні цукровим діабетом, які сприятимуть хворому в досягненні цілей терапії. Автором

визначено елементи Належної аптечної практики в стратегії управління цукровим діабетом та розроблено контент Настанови Належної аптечної практики щодо цукрового діабету із визначенням ролі та функцій фармацевта з урахуванням національних особливостей системи охорони здоров'я та законодавчо-нормативної бази України. Для реалізації стратегії розроблено Стандартні операційні процедури з відпуску препаратів інсуліну та глюкометрів на підставі досліджень особливостей та функціоналу моделей глюкометрів, які представлено на ринку України та з урахуванням встановлених пріоритетів при виборі глюкометра. Визначено та сформовано фактори, які впливають на вибір глюкометра та пріоритети для різних вікових груп. Знання особливостей глюкометрів є важливим аспектом для аптечних працівників при наданні фармацевтичної допомоги пацієнтам із діабетом згідно з належною аптечною практикою.

В умовах воєнного стану підвищується роль фармацевтичних працівників, тому запропоновано методологічні підходи для забезпечення хворих на цукровий діабет у гуманітарних кризах із визначенням елементів фармацевтичної допомоги в умовах воєнного стану.

Розділ 6. «Розроблення основних положень належної аптечної практики на етапі профілактики цукрового діабету та його ускладнень» присвячено визначенню елементів Належної аптечної практики та ролі фармацевта у реалізації стратегії профілактики цукрового діабету з урахуванням національних особливостей системи охорони здоров'я. Методом напівструктурованого глибинного інтерв'ю хворих на цукровий діабет (пацієнти, n=63) встановив атрибути просвітницької діяльності аптек згідно з належною аптечною практикою (групи ризику, недіагностований цукровий діабет, навчання самоконтролю діабету, рекомендація вакцинації (проти грипу, коронавірусу), що визначило участь фармацевта у реалізації стратегії профілактики цукрового діабету.

Розроблено алгоритми просвітницької роботи аптек щодо профілактики цукрового діабету згідно Належної аптечної практики. Сформовано рекомендовані підходи для профілактики цукрового діабету 2 типу, включно, подолання тютюнозалежності. Для надання відвідувачам аптеки фармацевтичних консультацій щодо модифікації чинників ризику цукрового діабету 2 типу

розроблено Стандартну операційну процедуру «Рекомендації щодо профілактики цукрового діабету 2 типу».

Автором представлено системну концепцію оцінки медичної технології - економічної оцінки програми діагностичного скринінгу цукрового діабету, що уособлює комплексний ефект від впровадження технологій ранньої діагностики, а також розроблено загальну методологію аналізу економічної ефективності скринінгу, що ґрунтується на використанні імітаційної моделі Маркова, реалізованої в Microsoft Excel. Показано, що застосування діагностики порівняно з технологією без неї дає змогу отримати 8 QALY при використанні скринінгу проти 2 QALY без скринінгу. Розрахунковий коефіцієнт ICER (грн/QALY) визначає технологію ранньої діагностики цукрового діабету зі застосуванням скринінгу як витратно-ефективну технологію. Слід зазначити, що проведений аналіз економічної ефективності є першою серйозною спробою економічної оцінки зменшення затримки діагностики цукрового діабету у порівнянні з перевагами для системи охорони здоров'я і суспільства в цілому.

У розділі 7. «Обґрунтування елементів фармацевтичної освіти для забезпечення належної аптечної практики щодо профілактики та лікування цукрового діабету» на підставі анкетування компетенції фармацевтичних працівників виявлено недостатній рівень знань та навичок для надання фармацевтичної допомоги хворим цієї нозології (фармацевтичні працівники, n=382). Рівень знань не залежить від стажу роботи фармацевта. На підставі дослідження пріоритетів навчання фармацевтів (фармацевтичні працівники, n=382) та визначення релевантних тем та навичок (фармацевтичні працівники, n=286) для впровадження належної аптечної практики пацієнтам із цукровим діабетом розроблено Програму удосконалення компетенцій для фармацевтів для впровадження стандартів Належної аптечної практики щодо цукрового діабету. Визначено компетенції для фармацевтів даного напрямку. Обґрунтовано потреби удосконалення комунікаційних компетенцій фармацевтів на підставі аналізу програм закладів вищої освіти фармацевтичного профілю та визначено сучасні підходи спілкування з хворими цієї нозології.

Структура дисертації цілком узгоджується з її назвою, метою і завданням дослідження. Ілюстрації та таблиці доречні, вдало доповнюють текст, покращуючи його сприйняття. Матеріали всіх розділів власних досліджень здобувачем широко висвітлено в наукових статтях і тезах. Висновки та практичні рекомендації є логічним завершенням проведених досліджень, відображають їх зміст та є достатньо обґрунтованими. Наукова праця оформлена якісно за відсутності порушення академічної доброчесності.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертаційної роботи.

Оцінюючи загалом роботу позитивно, слід звернути увагу здобувача на деякі зауваження і запитання:

1. В розділі 2 наведено узагальнену інформацію щодо медико-соціальних досліджень, але соціально-демографічні характеристики респондентів наводяться в різних розділах, відповідно задач дослідження поряд із результатами та їх аналізом. На наш погляд, доцільним було б викласти соціально-демографічні характеристики респондентів у розділі 2 після їх зазначення, для кращого сприйняття матеріалу.

2. При проведенні контент-аналізу (розділ 1), щодо фармацевтичної складової вітчизняних стандартів лікування цукрового діабету в Україні, доцільно обґрунтувати включення в перелік дослідження настанов Великобританії, ВООЗ та міжнародної діабетичної федерації, які згідно чинного законодавства не можуть застосовуватися в Україні.

3. Доцільно надати пояснення яким чином недостатня або асинхронна інформація в інструкціях для медичного застосування лікарської рослинної сировини може вплинути на доступність фітотерапії при цукровому діабеті.

4. На наш погляд запропонований для фармацевтів «Перелік знань та практичних навичок для забезпечення стандартів належної аптечної практики в реалізації стратегії профілактики та управління цукровим діабетом» (розділ 7) досить об'ємний, доцільно розглянути його скорочення за рахунок терапевтичної частини, питань патофізіології захворювання, гострих ускладнень ЦД та обґрунтування використання пероральних цукрознижуючих препаратів.

5. У роботі зустрічаються стилістично неузгоджені речення, які дещо погіршують сприйняття наукової інформації.

Запитання

1. У ході виконання дослідження Вами проаналізовано систему фармацевтичного забезпечення хворих на цукровий діабет в Україні та світі. На Ваш погляд, як співвідносяться запропоновані Вами підходи до удосконалення фармацевтичного забезпечення щодо розширення переліку реімбурсованих цукрознижуючих препаратів та відшкодування витрат на контроль глікемії із загальноєвропейськими трендами?

2. Однією із задач дослідження є визначення особливостей надання фармацевтичної допомоги хворим на цукровий діабет в умовах воєнного стану. Як Ви вважаєте, запропоновані Вами елементи удосконалення фармацевтичної допомоги універсальні чи специфічні для періоду воєнного стану. Які є особливості надання фармацевтичної допомоги хворим на цукровий в умовах воєнного стану?

3. Одним із стратегічних компонентів запропонованих заходів, що передбачають очікувані результати мають профілактичне спрямування. Зважаючи на профілактичну спрямованість запропонованих заходів, поясніть, будь-ласка, чи передбачається співпраця з установами громадського здоров'я, зокрема з центром громадського здоров'я МОЗ України тощо?

Вказані зауваження та запитання не носять принципового характеру, не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи.

Висновок.

Дисертаційна робота Власенко Ірини Олексіївни на тему: «Теоретико-організаційні основи належної аптечної практики у реалізації стратегії профілактики та управління цукровим діабетом», яка представлена на здобуття наукового ступеня доктора фармацевтичних наук за спеціальністю – 15.00.01 «Технологія ліків, організація фармацевтичної справи та судова фармація» є завершеним, комплексним, самостійно виконаним на сучасному рівні науковим дослідженням, яке містить нове вирішення актуальної науково-практичної проблеми – реалізація стратегії профілактики та управління цукровим діабетом.

Представлена дисертаційна робота за своєю актуальністю, науково-методичним рівнем, обсягом проведених досліджень, науковою новизною та практичним значенням отриманих результатів, рівнем їх висвітлення та впровадження в практичну діяльність відповідає паспорту наукової спеціальності 15.00.01 «Технологія ліків, організація фармацевтичної справи та судова фармація», принципам академічної доброчесності та етичним нормам і принципам проведення наукових досліджень, вимогам п.п. 7-9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.2021 року № 1197 та вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом МОН України від 12.01.2017 № 40, а її автор – Власенко Ірина Олексіївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора фармацевтичних наук за спеціальністю – 15.00.01 «Технологія ліків, організація фармацевтичної справи та судова фармація».

Опонент
професор кафедри фармацевтичного менеджменту та маркетингу
Національного фармацевтичного університету, доктор фармацевтичних наук, професор

Ірина ПЕСТУН

Підпис І. Пестун

Провідний фахівець з питань кадрової роботи

В.Ч. Зверниська



*Відгук до спеціалізованої вченої ради Д 26.013.04 надійшов 15 серпня 2024 року
Вчений секретар кафедри
М.І. Назарова*